

SVENSKA JÄRNVÄGSFÖRENINGENS
särtryck nr 10.

**SVENSKA SPÄRVÄGS-
BUSS- OCH FÖROFTSBANEFÖRENINGEN**

INSTRUKTION

FÖR

VAGNPERSONAL

vid

Sveriges Enskilda Järnvägar

(Vpsi)

utarbetad av

Svenska Järnvägsföreningen

år 1936.

Denna instruktion skall tilldelas:
allt trafik- och verkstadsbefäl,
lokipersonal,
konduktörspersonal,
vagnpersonal,
alla driftplatser.

Begreppsbestämningar.

Vagnpersonal = tjänstemän, som äro selsatta med avsyning och skötsel av i trafik gående eller å station uppställda vagnar. De kunna vara

vagnsynare (stationära),

vagnvärmare (stationära eller åkande) med specialuppgift att ombesörja vagnuppvärmning.

Därtill komma tjänstehavare, vilkas arbetsuppgift är begränsad till vagnstädning. För dem gälla särskilt utfärdade föreskrifter.

Innehåll.

A. Allmänna föreskrifter.

§ 1. Befäl	5
§ 2. Allmänna åligganden	5

B. Föreskrifter beträffande vagnsynaretjänst.

§ 3. Allmänna åligganden	6
§ 4. Utgående vagnar	6
§ 5. Vagnar i tåg, som gör uppehåll	9
§ 6. Koppling av järnvägsfordon	10
§ 7. Ankommande vagnar	10
§ 8. Uppställda vagnar	11
§ 9. Vagnar å föreningsstation	11
§ 10. Förande av dagbok	12

C. Föreskrifter beträffande vagnvärmarejänst.

§ 11. Allmänna åligganden	13
§ 12. Regler för ångfinkeldning	13
§ 13. Övertagande av ångfinka	15
§ 14. Åtgärder å utgångsstation	16
§ 15. Fel å ångvärmeledning	17
§ 16. Kol- och vattentagning	17
§ 17. Slaggning	18
§ 18. Åtgärder närmast före avslutandet av tjänstgöring å ångfinka	18
§ 19. Åtgärder efter slutad tjänstgöring..	19
Uppgift å instruktioner m. m., som vagn- personal skall känna	19

A. Allmänna föreskrifter.

§ 1.

Befäl.

Befälsrätt över vagnpersonal i alla frågor, som angå dess tjänsgöringsskyldighet och tjänsteutövning, tillkommer:

föreståndaren för maskinavdelning eller maskinsektion,

maskinavdelningens platsbefäl å tjänstgöringsorten resp. å de stationer, tjänstgöringen berör, samt

stationsföreståndaren (tågklareren) å sådana av tjänstgöringen berörda stationer, där maskinplatsbefäl saknas.

Akande vagnvärmare stå dessutom under tågbefälhavarens befäl i de frågor, som gälla tjänsteutövningen å tåget.

§ 2.

Allmänna åligganden.

Det åligger vagnpersonal att ägna all möjlig omtanke åt skötseln av den rullande materiel m. m., den har att tillse, att i förbrukningen av smörjmedel och andra materialier iakttaga en väl beräknad sparsamhet samt att med ledning av vagnläran och särskilt utfärdade föreskrifter, som blivit densamma tilldelade eller som genom undervisning meddelats, förvärva sig kännedom om ändamålet med och anordningen av vagnmaterielens särskilda delar samt om tillvägagångssättet för att upptäcka och avhjälpa bristfälligheter å desamma.

B. Föreskrifter beträffande vagnsynaretjänst.

§ 3.

Allmänna åligganden.

Vagnsynare åligger:

att besiktiga vagnar i de tåg, som göra uppehåll på stationen, i den mån uppehållstiden så medgiver, varvid särskilt skall aktgivas på lagerboxar, vagnshjul, fjädrar, kopplingar och bromsanordning;

att undersöka och om möjligt avhjälpa brister å de vagnar, som befinna sig å stationen;

att förse bristfälliga vagnar, som ej lämpligen kunna repareras på platsen, med föreskrivna reparationsanslag, å vilka skadan skall antecknas. Är skadan av sådan beskaffenhet, att vagnen ej vidare får lastas, skola de ytterligare anslag anbringas, som äro för sådant fall föreskrivna, samt

att eftersöka godsvagnar, vilkas senaste revisionsdatum utvisar, att tiden för revisionens förnyande är inne, och förse dem med reparationsanslag.

§ 4.

Utgående vagnar.

Angående vagnar i tåg, som utgå från stationen, har vagnsynaren att särskilt tillse:

att till tågklarareren och tågchefhavaren anmäles, om något är att ur trafiksäkerhets-synpunkt anmärka mot det sätt, på vilket vagn är lastad;

att ifråga om vagnars smörjning är iakttaget, vad som därom finnes stadgat;

att, å vagnar med genomgående broms, slaglängden håller sig inom föreskrivna gränser;

att icke använda slangkopplingar äro upphängda i sina hållare, att bromsblock äro i gott stånd samt att handbromsen är brukbar; vagnsynare som tjänstgör som bromsprovare eller dennes medhjälpare skall iakttaga därför utfärdade föreskrifter;

att ångledning under och emellan vagnarna jämte dess tillbehör är i ordning under värmeäsongen;

att, då ånga påsläppes tågets värmeledning, ångan går genom hela ledningen;

att å vagnar med elektrisk värmeledning icke använda kopplingsproppen är riktigt upphängd i sin blinddosa, kopplingsdosans täcklock tillslutet samt lådorna för säkerhetsapparaterna plomberade.

Vad gäller särskilt *personvagnar* skall han svara för:

att de äro väl städade, dammtorkade och särskilt under den varma årstiden väl luftade, fönstren rengjorda, askkopporna tömda, spottkopporna rengjorda samt lagom fyllda med vatten;

att karaffiner och vattenbehållare äro fyllda med friskt vatten, där detta åliggande ej tillkommer trafikavdelningens personal;

att toalettrummen äro väl städade och försedda med papper och tvål samt att tvättställ och klosetter äro väl rengjorda och att, då så erfordras, åtgärder vidtagas för borttagande av dålig lukt;

att ledstänger samt grind- och dörrhandtag äro väl rentorkade;

att fotstegen och vagnplattformarna vintertid äro renhackade från is och sandade;

att vid övergången mellan vagnar bälgar, gaveldörrar, grindar och kättingar äro sammankopplade resp. anordnade enligt härför meddelade föreskrifter;

att, i den mån detta låter sig göra, i luftsu-garna inkommen kolstybb avlägsnas;

att värmeledningen omses och uppvärmning-en regleras på föreskrivet sätt;

att, då värmeledningen i vagn, som å buf-fertbalkarna är märkt »Varmvattenvärmeled-ning», anslutes till tågvärmeledningen (ång- eller elektrisk), varmvattensystemet är fyllt med vatten, såvida icke ång- resp. strömtill-förseln till pannan är avstängd, i vilket fall genomgångsledningen må utan vidare anslu-tas;

att belysningsanordningen är i tjänstbart skick;

att lampor, lampkupor och reflektorer äro putsade och att evighetslågorna, där sådana finnas, äro väl inreglerade och tända i de fall, då så är föreskrivet för tåget i fråga;

att i vagnar med stearin- och fotogenbelys-ning lamporna äro försedda med tillräckligt belysningsmaterial (avser även reservbelys-ning);

att plomberingen av nödbromsklaffar och nödbromshandtag är felfri, och att, där den brutits, den blir ersatt med ny plombering, varvid bindgarn av föreskrivet slag skall kom-ma till användning;

att föreskrivna anslag om eldfara finnas

anbragta samt

att koppel- och bromsskruvar, buffertspindlar, draginrättningar och hornplåtar, centrumtappar och glidklotsar å boggier m. m. å vagnarnas hemstation smörjas.

§ 5.

Vagnar i tåg, som gör uppehåll.

Varmgångna vagnar med kul-, rull- eller skivlager må icke tillåtas fortsätta med tåget. Glidlagervagnar skola skyndsamt undersökas och givas nödig skötsel. På varmgången vagn av sistnämmt slag, som prövas kunna fortsätta, skall den varmgångna lagerboxen förses med ett kritkors och vagnskötaren eller, om sådan icke medföljer tåget, tågbefälhavaren därom underrättas. Härvid skall vagnens nummer uppgivas, på det att nästa vagnsynare i tågets väg må kunna varskos. När person-, post-, fång- eller resgodsvagn med varmgående lager tillåtes fortsätta, skall den vagnsynare, som upptäckt det varmgående lagret, därjämte anmoda tågexpeditören å hemstationen ombesörja, att telegrafisk underrättelse sändes till närmaste vagnsynare i tågets väg ävensom till tågklareraren på närmare belägen station, å vilken personvagnar i reserv finnas uppställda.

Kan varmgången vagn däremot ej fortsätta, skola tågbefälhavaren och tågklareraren därom underrättas. Vagnsynaren har att därefter sörja för, att vagnen snarast blir försatt i trafikdugligt skick, då så kan ske genom hans eget åtgörande, samt att eljest ofördröjligen begära förhållningsorder hos vederbörligt befäl.

Befinnes vagn vara behäftad med annan på trafikdugligheten inverkan bristfällighet av den art, att vagnen icke bör få utan istandsättande gå i tåg, skola tågklararen och tågchefen därom underrättas, varefter vagnsynaren har att vidtaga enahanda åtgärder, som finnas i nästföregående stycke stadgade.

§ 6.

Koppling av järnvägsfordon.

Vagnsynare skall utföra koppling och löskoppling av värmeledningen och den genomgående bromsledningen mellan loket och första vagnen i tåg, vars lok skall till- eller frånkopplas, samt den genomgående bromsledningen mellan loken, då tvenne sådana förekomma, samt, om så påfordras, även koppling och löskoppling av draginrättningen.

Det åligger honom vidare att öppna avtappningskranar och ventiler för avledning av kondensationsvattnet i vagnarnas ångvärmeledning, när loket är frånkopplat, samt att uppmana frusna rör.

§ 7.

Ankommande vagnar.

Å vagnar, som anlända till slutstation, skall vagnsynare särskilt undersöka och tillse:

att de icke hava sådana skador och brister, att genom deras befordran i tåg trafiksäkerheten äventyras. I synnerhet skall aktgivas på underredena, kopplingsinrättningarna och fjäderupphängningen, hjulen och hjulringarna, lagergafflarna samt bromshängena med fästen;

att varmgångna lager bliva vederbörligen behandlade;

att i täckta vagnar, i den mån undersökning är möjlig, väggar och tak äro felfria och att dörrarna sluta väl till, så att vatten förhindras intränga;

att i personvagnar fönstren bliva stängda, att för frysning utsatta vattenbehållare med tillhörande ledningar samt karaffiner bliva tömda, belysningen släckt och dörrarna låsta. Sedan gaslamporna släckts, skall tillses, att även huvudavstängningsventilen i gasledningen stänges.

§ 8.

Uppställda vagnar.

Vagnsynare skall tillse, att å personvagnar, som äro uppställda å stationen, gardinerna äro fördragna resp. neddragna. Omedelbart innan vagnarna insättas i tåg, skall han, ej minst under den varma årstiden, ombesörja grundlig vädring av desamma. Klädseln å soffor och väggar må emellertid därvid icke mer än nödvändigt utsättas för blekning.

§ 9.

Vagnar å föreningsstation.

Vid station, där främmande järnväg, som erhållit tillstånd att å s. k. överföringsvagnar transportera sina vagnar, tillstöter, skall vagnsynare noga besiktiga de vagnar, som skola övergå från egen till främmande bana eller tvärtom, och svara för att desamma uppfylla fordringarna i de avseenden, som beröra trafiksäkerheten och som framgå av träffade avtal angående vagnarnas tillstånd. Vad

som därvid befinnes anmärkningsvärt skall ofördröjligen anmälas till tågklareraren.

Finner vagnsynare, att vagnar regelbundet inkomma från främmande bana med otillräcklig mängd smörjmedel i lagerboxarna, skall han därom göra anmälan till sitt maskinbefäl.

§ 10.

Förande av dagbok.

Vagnsynare skall föra dagbok, i vilken han skall göra anteckning om utförd periodsmörjning, om alla av honom iakttagna anmärkningsvärda brister å såväl egna som främmande järnvägars vagnar, ävensom om vad av honom åtgjorts för bristernas avhjälpande. Härvid skola vagnens ägare samt vagns- och tågnummer angivas.

C. Föreskrifter beträffande vagnvärmare-tjänst.

§ 11.

Allmänna åligganden.

Vagnvärmare skall under sin tjänstgöring uppehålla sig i eller bredvid ångfinkan resp. värmecentralen, såvida ej andra tjänstegörsmål påkalla hans närvaro på annat håll. Han får ej utan tillstånd av vederbörande befäl medgiva obehörig person tillträde till pannrum.

Vagnvärmare i tågtjänst skall förskaffa sig kännedom om de stationer, där bränsle och vatten kunna erhållas. Han skall dessutom äga god kännedom om tidtabellen för det tåg, å vilket han tjänstgör.

Vagnvärmare skall vara väl förtrogen med och ställa sig till efterrättelse lämnade föreskrifter angående vagnuppvärmning och värmeledningssystemets handhavande.

§ 12.

Regler för ångfinkeldning.

På i tjänst varande ångfinka skall ångtrycket hållas i närheten av det för pannan högsta tillåtna, men dock så, att avblåsning genom säkerhetsventilerna icke riskeras. Inträffar likväl detta å station och å plats, där människor uppehålla sig, skall vattnet inmatas i pannan och fyren om behövt hopskjutas. Eldningen skall göras med små påeldningar, varvid bränslet skall vara sönderslaget i tämli-

gen små stycken, och skall avpassas så, att minsta möjliga rök uppstår, särskilt i tunnlar, å stationer och framför allt i banhallar. I och för minskning av rökutvecklingen må eldstadens lucka eller luckor ställas något öppna strax efter påeldning. Då påeldning behöver göras under tåguppehåll, skall vagnvärmaren kontrollera rökutvecklingen. Råder vind med sådan riktning, att den driver röken mot stations- eller annan byggnad eller närbelägen plats, där människor uppehålla sig, skall påeldning, så långt fyrens behöriga skötsel det medger, inskränkas till minsta möjliga.

Eldningen skall under tågets gång skötas så, att fyren vid tågets ankomst till station, där uppehåll göres, är väl genombränd samt i sådant skick, att påeldning under kortare stationsuppehåll ej erfordras, varjämte ångtrycket skall vara så nedbringat, att inmatning av vatten ej då behöver ske, på det att vagnvärmaren må hava tid att ägna sin uppmärksamhet åt de till ångfinkan värmeanslutna vagnarna. Han skall därvid söka sammanträffa med vagnskötaren eller tågchefhavaren för att efterhöra, huruvida ångtillförseln är tillfredsställande samt i motsatt fall vidtaga nödig åtgärd.

Har vattenståndet i pannan sjunkit så lågt, att vatten ej synes i vattenståndsglaset, får vatten ej inmatas och ej heller ångtrycket hastigt minskas genom utsläppande av ånga. Säkerhetsventilerna få ej vidröras, vare sig de avblåsa ånga eller ej. Fyren hoprakas och släckes helt eller delvis med vatten eller snö; först då manometern visar, att ångtrycket gått ned till $0,5 \text{ kg/cm}^2$ eller därunder och

om någon läckning hos pannan ej kan för-
märkas, får vatten inmatas med handpumpen,
där sådan finnes, eller i annat fall, sedan ång-
trycket fullständigt nedgått, intagas medelst
slang eller på annat sätt.

När ångfinka är uppställd under elektrisk
kontaktledning, får sotaren ej tillsättas och
bör eldningen inskränkas i möjligaste mån,
på det att kontaktledningen ej må skadas
genom värmets hos de genom skorstenen bort-
gående rökgaserna.

§ 13.

Övertagande av ångfinka.

Vagnvärmare skall vid övertagande av ång-
finka tillse, att tillräckligt förråd med bränsle
och vatten finnes samt, om detta icke är fal-
let, ombesörja förrådets fyllande eller anmäla
förhållandet för närmaste befäl. Om pannan
omedelbart förut varit använd, skall den över-
tagande vagnvärmaren särskilt förfråga sig
hos den avlämnande, huruvida denne förmärkt
någon bristfällighet å ångfinkan eller värme-
ledningen, varpå båda gemensamt skola över-
tyga sig om att tillräckligt med vatten finnes
i pannan, att provkranarna tjänstgöra, att be-
hövliga redskap, främst kolskyffel och reserv-
slangar äro i gott skick. Vid denna undersök-
ning funna bristfälligheter skola av den över-
tagande vagnvärmaren anmälas till närmaste
maskinbefäl. Är felet av den beskaffenhet,
att han anser det riskabelt att använda fin-
kan, skall han därom underrätta tågbefälha-
varen resp. tågklararen.

Vid personalbyte å ångfinka får den avläm-
nande vagnvärmaren ej lämna sin post utan

av tågbefälhavaren, vagn- eller stationsbefäl erhållet tillstånd, förrän den övertagande infunnit sig och förklarar sig hava övertagit ångfinkan. Gives nyss nämnt tillstånd av annan person än tågbefälhavaren, skall vagnvärmaren, innan han avlägsnar sig, underätta denne därom.

§ 14.

Åtgärder å utgångsstation.

Innan ånga pådrages, skall den för vagnvärmningen ansvarige tjänstemannen hava tillsett, att alla värmeledningsslangar äro behörigen sammankopplade och slutkranar påsatta. Visar sig så ej vara fallet, skall han vid behov själv verkställa eller vara behjälplig med hopkopplingen.

Sedan ångan påsläppts, skall han undersöka, att samtliga förskruvningar och avtappningsventiler äro täta, att slutkranen öppnats och att pysrören till värmeelementen fungera. Tilltäppta pysror upprensas medelst rensnål. Avtappningsventiler å värmeledningsslangar skall han, om så erfordras, söka täta genom knackning å ventilhusen.

Så snart vatten upphört att framkomma genom den vid ångans pådragning helt öppna slutkranen, skall denna tillstrypas, så att blott en smal ångstråle framkommer genom densamma.

När ångan gått igenom de vagnar, som skola uppvärmas, samt uppvärmningen i övrigt fortgår normalt, anmäles detta till vagnskötaren, då sådan tjänstgör å tåget, eller eljest till tågbefälhavaren.

Före tågs avgång skall vagnvärmare hava kontrollerat, att föreskrivet antal felfria värmeledningsslangar finnas i reserv i ångfinnan.

§ 15.

Fel & ångvärmeledning.

Märker vagnvärmare, att ångvärmeledningsslang under tågets gång sprungit sönder, skall han genast avstänga ångan, så vida ej stark kyla är rådande, samt om möjligt därom underrätta tågchefhavaren. Om han anser fara för frysning föreligga och om det är långt till nästa tidtabellsenliga tåguppehåll, där slangbyte eljest kunde ske, skall han nödbromsa tåget och gå i författning om att slangen omedelbart utbytes.

Vid ändstationen skola förbrukade reservslangar omedelbart ersättas med nya sådana eller, om så ej kan ske, anmälan därom göras till vederbörande befäl, så att reservslangarna snarast kompletteras.

§ 16.

Kol- och vattentagning.

Kol- och vattentagning skall med största skyndsamhet ske å härför bestämda stationer, varvid vagnvärmaren skall vara behjälplig, och skall han tillse, att vattenarmar, slangar och landgångar återföras i hinderfritt läge. Under vattentagning skall han noga aktgiva på, att vattnet i tid avstänges, så att det ej rinner över och blöter ned plattformar o. d. Vid koltagning skall han tillse, att kol ej onödigtvis spilles.

Om ovan angivna arbeten måste utföras, då ångfinka är uppställd under elektrisk kontaktledning, skola, till undvikande av olycksfall genom beröring med kontaktledningen, utfärdade skyddsföreskrifter noga efterlevas.

§ 17.

Slagning.

Slagning av ångfinka må ej utföras å plats, där obehag och skada därav kunna åstadkommas, såsom t. ex. i växlar och korsningar, å viadukter, i banhallar eller å platser, som måste passeras av människor. Slaggen skall utjämnas och släckas.

§ 18.

Åtgärder närmast före avslutandet av tjänstgöring å ångfinka.

Då tåg närmar sig station, där frånkoppling av ångfinka eller isårkoppling av de till ångfinkan värmeanslutna vagnarna skall äga rum, får, särskilt vid stark kyla, ångan icke avstängas, förrån tåget inkommit å stationen. Företages icke isårkoppling av värmeledningen inom några minuter därefter, skall vagnvärmaren göra sig underrättad, när så är att förvänta. För att förhindra frysning i värmeledningen skall han sedan, om han funnit att så lämpligen kan ske, ånyo påsläppa ånga eller också hos vagnbefålet eller tågklareren begära förhållningsorder under framhållande av frysningsrisken.

§ 19.

Åtgärder efter slutad tjänstgöring.

När vagnvärmare efter slutad tjänstgöring lämnar ångfinka resp. ånglok eller ångcentral, från vilken ånga under viss tid ej skall lämnas, skall han intaga fullt vatten i pannan samt utraka fyren eller lägga s. k. reservfyr. I sistnämnda fall skall trycket nedbringas till omkring halva arbetstrycket. Han skall därefter verkställa avtappning av vatten ur för sönderfrysning utsatta ledningar samt till vederbörligt befäl anmäla felaktigheter, som han själv ej kunnat avhjälpa. Är fel av den beskaffenhet, att finkan resp. loket eller ångcentralen ej utan fara kunna tagas i bruk före felets avhjälpande, skall han uttryckligen framhålla detta för vagnbefälet eller tågklareraren.

Vagnvärmare, som vid slutad tjänstgöring ej anmält någon felaktighet å av honom skött ångfinka resp. lok eller ångcentral är ansvarig för, att desamma av honom avlämnats i fullt tjänstedugligt skick.

Uppgift å instruktioner m. m., som vagnpersonal skall känna.

Säkerhetsordning, i föreskrivna delar.

Allmän tjänsteordning.

Instruktion för vagnpersonal.

» » bromsare.